

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 14 kwietnia 2023 r.

BADK.DPK.133.35.2023 MK

P10-20/23	Data wpływu petycji 17 lutego 2023 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 14 kwietnia 2023 r.

PRAWO WYBORCZE
TEMAT
KRYTERIA KANDYDOWANIA
(BIERNEGO PRAWA WYBORCZEGO)
W WYBORACH DO JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy, celem umożliwienia kandydowania w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego (gminy, powiatu, województwa) osobom, które stale zamieszkują na obszarze województwa w którym kandydują.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEJ PETYCJE:

Autorka petycji postuluje wprowadzenie w Kodeksie wyborczym następujących zmian:

– w art. 10 § 1 pkt 3a zastąpić wyrazy „stale zamieszkuje na obszarze tej gminy” wyrazami „stale zamieszkuje na obszarze województwa, w którym znajduje się gmina, w której kandyduje” lub „stale zamieszkuje na obszarze województwa, w którym kandyduje”;

– w art. 10 § 1 pkt 3b zastąpić wyrazy „stale zamieszkuje na obszarze, odpowiednio, tego powiatu i województwa” zwrotem „stale zamieszkuje na obszarze województwa, w którym kandyduje”.

W uzasadnieniu wnosząca petycję podniosła argument, że współczesny rozwój komunikacji, w tym środków przemieszczania się oraz mobilność jednostek sprawiają, że wiele osób spędza dużą ilość czasu poza stałym miejscem zamieszkania. Osoby, które czy to z konieczności, czy z powodu wysokich kwalifikacji podjęły pracę w dużych ośrodkach miejskich odległych od miejsca zamieszkania, czasem nawet około kilkudziesięciu kilometrów, decydują się na nocowanie w pobliżu miejsca pracy.

Zgodnie z obowiązującym prawem, powyższe przyczyny, uniemożliwiają kandydowanie w wyborach samorządowych osobom często przebywającym poza miejscem stałego zamieszkania, choć dobrze zorientowanym w sprawach lokalnych i cieszącym się zaufaniem mieszkańców. Zdaniem autorki petycji, uchylenie obowiązującego art. 10 § 1 pkt 3a i 3b albo zastąpienie go zaproponowanym powyżej brzmieniem, przyczyni się do zwiększenia liczby kandydatów na radnych gminy.

W jej opinii, „zaproponowana nowelizacja nie niesie ze sobą ryzyka, a pozwoli jedynie na wyrażenie argumentów, z którymi nie każdemu chce się walczyć. Przyczyni się do większej liczby osób kandydujących na radnych w małych gminach, nie będzie czynnikiem eliminującym osób, które na przykład ze względu na obowiązki służbowe przez sporą część czasu są poza swoim domem rodzinnym.”

STAN PRAWNY:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w art. 62 ust. 1 stanowi, że obywatel polski ma prawo udziału w referendum oraz prawo wybierania Prezydenta Rzeczypospolitej, posłów, senatorów i przedstawicieli do organów samorządu terytorialnego, jeżeli najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat.

Wybory do organów stanowiących (art. 169 ust. 2) są powszechne, równe, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym. Zasady i tryb zgłaszania kandydatów i przeprowadzania wyborów oraz warunki ważności wyborów określa ustawa.

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2022 r. poz. 1277) w art. 10 określa zasady prawa wybierania (czynnego prawa wyborczego), które przysługuje:

1) w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej - obywatelowi polskiemu, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat;

2) w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej - obywatelowi polskiemu, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat oraz obywatelowi Unii Europejskiej niebędącemu obywatelem polskim, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

3) w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego:

a) rady gminy - obywatelowi polskiemu oraz obywatelowi Unii Europejskiej niebędącemu obywatelem polskim, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na obszarze tej gminy.

b) rady powiatu i sejmiku województwa - obywatelowi polskiemu, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na obszarze, odpowiednio, tego powiatu i województwa;

4) w wyborach wójta w danej gminie - osobie mającej prawo wybierania do rady tej gminy.

Prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) (art. 11 § 1) ma:

1) w wyborach do Sejmu - obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 21 lat;

2) w wyborach do Senatu - obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 30 lat;

3) w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej - obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 35 lat i korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu;

4) w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej - osoba

mająca prawo wybierania w tych wyborach, która najpóźniej w dniu głosowania kończy 21 lat, i od co najmniej 5 lat stale zamieszkuje w Rzeczypospolitej Polskiej lub na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej;

5) w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego - osoba mająca prawo wybierania tych organów;

6) w wyborach wójta - obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 25 lat, z tym że kandydat nie musi stale zamieszkiwać na obszarze gminy, w której kandyduje.

Nie ma prawa wybieralności w wyborach osoba (art. 11 § 2):

– skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe, z tym że w przypadku wyborów, o których mowa w § 1 pkt 6, skazana prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;

– wobec której wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2a ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów;

– obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim, pozbawiony prawa wybieralności w państwie członkowskim UE, którego jest obywatelem (art. 11 § 3).

Nie ma prawa wybieralności w wyborach wójta w danej gminie (art. 11 § 4) **osoba, która została uprzednio dwukrotnie wybrana na wójta w tej gminie w wyborach wójta zarządzonych na podstawie art. 474 § 1 Kodeksu.**

INFORMACJE DODATKOWE:

Zgodnie z Kodeksem wyborczym, prawo wybieralności w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego przysługuje osobie mającej prawo wybierania (czynne prawo wyborcze) tych organów. Co oznacza, że w wyborach samorządowych bierne prawo wyborcze mają osoby stale zamieszkujące na obszarze danej jednostki samorządowej. Ustawodawca ustanowił to kryterium mając na względzie istotę wspólnoty samorządowej. Stałe zamieszkanie na obszarze danej jednostki samorządowej jest potwierdzeniem przynależności do wspólnoty samorządowej. Wspólnota tworzona przez mieszkańców uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej w skali lokalnej, a zatem tylko mieszkańcy tej wspólnoty (jednostki samorządowej) powinni wybierać „swoją” władzę lokalną i być do takiej władzy wybierani.

Wyjątek od tej zasady dotyczy kandydowania w wyborach na stanowisko wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Od kandydata nie wymaga się zachowania bezpośredniego, „wspólnotowego” związku pomiędzy władzą wykonawczą gminy a społecznością gminną.

W piśmiennictwie prawniczym i w orzecznictwie¹ nie zgłasza się zastrzeżeń w sprawie zaostżenia wymagań określonych w art. 62 ust. 1 Konstytucji RP, adresowanych do obywateli polskich.

OPRACOWAŁA

Marzena Krysiak

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

¹ W. Sokolewicz [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 4, red. L. Garlicki, Warszawa 2005, s. 22, zob. również pkt 3 komentarza do art. 10.